

STUDIJA O SUDSKOM VJEŠTAČENJU U CRNOJ GORI

**Za izdavača: Centar za građanske slobode,
NVO CEGAS**

Urednica izdanja: Marija Popović Kalezić

**Autorke:
Marija Popović Kalezić
Ana Nenezić
Jovana Božović**

**Lektorka:
Jovana Božović**

**Štampa:
Tiraž: 200kom**

Podgorica, oktobar 2024.

**PODRŠKA EU INTEGRACIJAMA CRNE GORE
– ZA NEZAVISNO I PROFESIONALNO PRAVOSUĐE
KAO KLJUČNI PREDUSLOV!**

Projekat „Podrška EU integracijama Crne Gore – za nezavisno i profesionalno pravosuđe kao ključni preduslov!“ realizuje Centar za monitoring i istraživanje CeMI, u saradnji sa Centrom za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG) i Centrom za građanske slobode (CEGAS). Projekat je finansiran od strane Evropske unije kroz Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR), a kofinansiran od strane Ministarstva javne uprave Crne Gore.

 **Finansira
Evropska unija**

S A D R Ź A J

-Uvod-----	5
-Nacionalna i međunarodna normativa-----	7
-Zakon o sudskim vještacima i njegova implementacija-----	10
-Saradnja Udruženja sudskih vještaka i Ministarstva pravde-----	22
-Intervjui-----	26
-Zaključci-----	42
-Preporuke-----	43

U V O D

Centar za građanske slobode (NVO CEGAS), uradio je istraživanje o položaju sudskih vještaka i načinu sudskih vještačenja u Crnoj Gori, za 2023. godinu, u sklopu projekta „Podrška EU integracijama Crne Gore–za nezavisno i profesionalno pravosuđe kao ključni preduslov!“, koji realizujemo sa pratnerima, Centrom za istraživačko novinstvo Crne Gore (CIN CG) i Centrom za monitoring i istraživanje (CEMI).

Analizirajući rad i praksu sudskih vještaka godinama unazad kao i normativni okvir, uočava se da nije došlo do nužne promjene kako zakona tako ni prakse, od načina izbora sudskih vještaka, praćenja njihovog rada, kontrole, pokretanje postupaka pred Komisijom za vještake u okviru Ministarstva pravde. U pravnom polju, vještaci pružaju donosiocima odluka, jasne i potkrijepljene odgovore na specifična i složena pitanja o kojima su konsultovani. Njihove usluge se traže sve češće zbog povećane složenosti društvenih odnosa i unapređenja istraživačkih metoda povezanih sa naučnim razvojem; na taj način pomažu da pravda bude efikasnija i efektivnija.

“Iako se vještaci i vještački izvještaji tradicionalno koriste kao dokazi u svim kodeksima kontinentalnog prava, vještaci imaju drugačiju ulogu - kako je vrlo promišljeno istakla gospođa Griss, bivša predsjednica Vrhovnog suda Austrije, tokom projekta Eurexpertise - koja prevazilazi ulogu svjedoka: vještaci utvrđuju činjenice i donose zaključke na osnovu tih činjenica, dok svjedoci nemaju pravo na donošenje zaključaka i moraju se ograničiti na svjedočenje o onome što su vidjeli i čuli. Dakle, iako - prema zakonu i u svim evropskim zemljama - zaključci veštaka nisu obavezujući za sudije, njihova mišljenja obično imaju odlučujući uticaj na ishod sporova i kvalitet odluka.”*

Uz dobijanje blagovremenih odgovora od strane Ministarstva pravde, na osnovu naših zahtjeva za slobodan pristup informacijama, uz saradnju sa Udruženjem vještaka Crne Gore, uspjeli smo doći do platforme koja će dati jasne zaključke i preporuke za unaprijeđenje sistema sudskih vještaka u pravosuđu Crne Gore, uz davanje preporuka za unaprijeđenje na ovom polju.

*(CEPEJ-ove Smjernice dostupne su na:

https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/textes/Guidelines_en.pdf.

NACIONALNA I MEĐUNARODNA NORMATIVA

Zakon o sudskim vještacima Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016), donešen je 2016.godine, kao dio Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period od 2014-2018.godine, u nadi da će se i trajnije osigurati vladavina prava u ovom dijelu. Osiguranje kvaliteta, profesionalizma, blagovremenosti i nepristrasnosti, u skladu sa Etičkim kodeksom, uz mogućnost stalne kontrole rada i podsticaja za unaprjeđenje rada vještaka, trebao se desiti kroz punu primjenu navedenog zakona.

Evropska unija i Vijeće Evrope, prepoznale su značaj i ulogu sudskih vještaka u pravosudnom sistemu, kao i to da mnoge presude na Balkanu "pišu vještaci", pa su i iz tih razloga pribjegli i izradi vodiča najboljih praksi u radu sudskih vještaka.

Među njima su i Smjernice o ulozi sudskih vještaka u sudskim predmetima država članica Vijeća Evrope (CEPEJ-ove Smjernice) i Vodič za dobre prakse u vještačenju u građanskim sudskim postupcima u Evropskoj uniji (EGLE), od strane Evropskog instituta za stručno znanje i vještačenje (EEEI) i Generalne direkcije Evropske komisije za pravosuđe i zaštitu potrošača.

(CEPEJ-ove Smjernice dostupne su na:

https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/textes/Guidelines_en.pdf

Vodič EGLE dostupan je na: [https://experts-institute.eu/wp-](https://experts-institute.eu/wp-content/uploads/2018/03/2016-01-07-eeei-guide-to-good-practices-egle-en-brochure.pdf)

[content/uploads/2018/03/2016-01-07-eeei-guide-to-good-practices-egle-en-brochure.pdf](https://experts-institute.eu/wp-content/uploads/2018/03/2016-01-07-eeei-guide-to-good-practices-egle-en-brochure.pdf)

Oba Vodiča, temelje se na načinu rada sudskih vještaka, njihovoj stručnosti, načinu kontrole i uticaju na vladavinu prava. Smjernice i preporuke date u njima, trebale su biti osnov za unaprijeđenje polja vještaka i u Crnoj Gori. Upravo prema njima, trebalo bi razmisliti o načinu kontrole rada sudskih vještaka, zbog ambivalentnosti njihove pozicije, bira ih onaj koji ih i plaća (tj. odobrava njihovo plaćanje), a kada se stvori stalna veza sudija-sudski vještak, pokreće se i pitanje, ko u tom slučaju donosi odluku.

Ovdje se posebno mora voditi računa o nepristrasnosti i načinu izbora vještaka, uz troškove i kompleksnost cjelokupnog posla.

Zaključci tih vodiča, svode se na:

- uspostavljanje javnih registara stručnjaka, sa provjerom kompetencije, etike i reputacije prijavljenih;
- kreiranje statuta stručnjaka, bez obzira na to da li su stručnjaci imenovani od strane sudije ili angažovani od strane strana da daju svoje mišljenje na sudu. Ovaj statut bi precizirao obaveze stručnjaka prema sudu i stranama, sa posebnim osvrtom na usklađenost sa obavezama nezavisnosti i nepristrasnosti, kao i implementaciju kontradiktornog principa;
- jačanje uloge sudija u svim aspektima, kako bi se omogućilo da sudije efikasno nadziru ekspertne izvještaje i rješavanju bilo kojeg problema koji se može pojaviti;

Za više informacija o sudskim vještacima također vidi Sudsko vještačenje u parničnom postupku u EU: Nacionalna pravila i prakse objavljeno od strane Resornog odjela: Prava građana i ustavna pitanja, Evropski parlament; dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/519211/IPOL_IDA\(2015\)519211_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/519211/IPOL_IDA(2015)519211_EN.pdf) i CEPEJ-ovu Studiju o ulozi vještaka u pravosudnim sistemima država članica Vijeća Evrope, dostupnu na: https://static1.squarespace.com/static/534f89eee4b0aedbe40ae270/t/558a6d15e4b0dfba0a2afcc8/1435135253774/3rev_2014_CEPEJ-GT-QUAL_RoleExperts_en.pdf

- uspostavljanje standardnog formata za ekspertske izvještaje radi olakšanja provjere njihove naučne vrijednosti;
- uspostavljanje jedinstvene procedure za ekspertne izvještaje koja bi, u prekograničnim sporovima ili sporovima sa prekograničnim implikacijama, zamijenila nacionalne procedure i tako olakšala zadatke stručnjaka iz drugih zemalja.

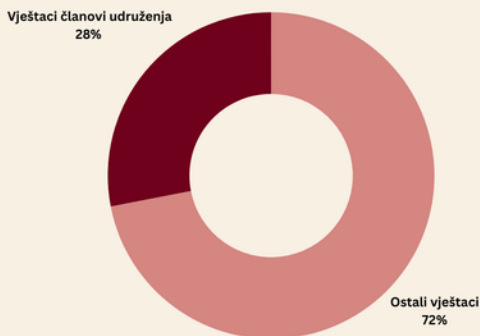
ZAKON O SUDSKIM VJEŠTACIMA I NJEGOVA IMPLEMENTACIJA

Zakon o sudskim vještacima ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016), uređuje uslove za vršenje vještačenja, postupak i način postavljanja i rezrješenja, kao i sva prava i dužnosti vještaka, koja su vezana za njihov rad, kao i druga pitanja od značaja za njihov rad. Vještačenje u terminološkom smislu predstavlja dokazno sredstvo, i kao takvo predviđeno je procesnim zakonima (na pr. Zakon o upravnom postupku, Zakon o krivičnom postupku, Zakon o parničnom postupku Crne Gore). Tako se u procesnom smislu preciziraju obaveze vještaka u postupku, pa se vrši određivanje vještačenja, naredba o vještačenju, dužnost vještaka i procesne kazne, lica koja ne mogu biti birana za vještake, postupak vještačenja, pregledanje predmeta vještačenja, unošenja nalaza i mišljenja u zapisnik, vještačenje od strane stručne ustanove ili državnog organa, zapisnik o vještačenju i pravu njegovog razgledanja, ponovno vještačenje, dopunsko vještačenje kao i ostale specifičnosti vještačenja u zavisnosti od slučaja (toksikološko vještačenje, vještačenje leša, teških tjelesnih povreda, psihijatrijsko vještačenje, vještačenje poslovnih knjiga i sl.).

Jasno je da od vještaka zavisi tretiranje dokaza, a onda, čini se u bitnom, i sudski ishod samog postupka. Sudski vještak, pored ispunjavanja formalnih i materijalnih uslova, mora biti lice visokih profesionalnih i moralnih kvaliteta, koje će sa sigurnošću donijeti istiniti nalaz i mišljenje, koji odgovaraju predmetu vještačenja i samom postupku vještačenja.

On je najstručniji saradnik sudije i u skladu sa svojim znanjem i vještinama, u odnosu na dostavljeni predmet vještačenja, dolazi do istine, koja jedan proces može zaključiti ili ga pak dalje otvoriti u zavisnosti od samog ishoda nalaza i mišljenja.

**UKUPAN BROJ SUDSKIH VJEŠTAKA U ODNOSU NA BROJ
ČLANOVA UDRUŽENJA SUDSKIH VJEŠTAKA I NEZAVISNOG
UDRUŽENJA SUDSKIH VJEŠTAKA U 2023. GODINI**

**PREMA SPISKU VJEŠTAKA MINISTARSTVA
PRAVDE U 2023. GODINI JE BILO**

701

SUDSKIH VJEŠTAKA U CRNOJ GORI

**PREMA SPISKU SUDSKIH VJEŠTAKA MINISTARSTVA
PRAVDE U 2023. GODINI JE BILO**

12

PRAVNIH LICA

Prema Zakonu o sudskim vještacima*, postupak vještačenja se opisuje kao stručna aktivnost, na osnovu koje se pružaju potrebna stručna znanja ovlašćenom organu koji vodi postupak, gdje na osnovu njih i drugih dokaza, organ utvrđuje, ocjenjuje i razjašnjava pravno relevantne činjenice. Vještak je dužan da se na poziv suda, tužilaštva ili drugog organa odazove pozivu i odgovori na povjereni zadatak, tj. da u određenom roku da svoj nalaz i mišljenje. **Za vještaka može biti birano i fizičko i pravno lice.**

Ovdje treba zastati i uputiti na potrebu da se normativno razraditi angažovanje i status fizičkog i pravnog lica, kao nekog ko sprovodi vještačenje. Posebno je značajno normom do detalja razraditi i način angažovanja pravnog lica i njegove obaveze.

*Zakon o sudskim vještacima je dostupan na:

https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/textes/Guidelines_en.pdf

·Formalni uslovi za određivanje sudskih vještaka, prema Zakonu o sudskim vještacima, pored ispunjenja opštih uslova za rad, koje predviđa Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Službeni list Crne Gore", br. 2/2018, 34/2019 i 8/2021.), nužni su i posebni uslovi.

·Opšti uslovi, tiču se: crnogorskog državljanstva, navršениh 18 godina života, zdravstvene sposobnosti za obavljanje poslova radnog mjesta, ima položen stručni ispit za rad u državnim organima, nije osuđivano za krivično djelo koje ga čine nedostojnim za rad u državnim organima.

·Posebni uslovi, tiču se da: ima visoko obrazovanje, VII1-nivo kvalifikacije obrazovanja; ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci; i posjeduje stručno znanje i praktična iskustva za određenu oblast vještačenja.

Izuzetno, za vještaka se može postaviti i lice koje ima najmanje srednje obrazovanje i 10 godina radnog iskustva u struci, ukoliko nema dovoljan broj vještaka za određenu oblast.

Kod pravnih lica, vještačenje se može odvijati uz ispunjavanje posebnih uslova.

Pravno lice može vršiti vještačenje ako ispunjava sljedeće uslove, a to je da je upisano u Centralni registar privrednih subjekata za vještačenje za odgovarajuću oblast i ima zaposlenog vještaka koji je postavljen u skladu sa ovim zakonom.

Ovdje se postavlja pitanje, kako i na koji način se može kontrolisati rad vještaka koji je razriješen sa funkcije sudskog vještaka, a faktički obavlja posao vještačenja preko nekog drugog ovlašćenog lica, u pravnom licu, gdje je već i obavljao vještačenje.

Postavljanje i razrješenje sudskih vještaka vrši Komisija za vještake, koji obrazuje ministar pravde i ona se sastoji od jednog člana iz reda sudija, državnih tužilaca, dva člana iz reda sudskih vještaka i jedan član iz organa državne uprave, nadležnog za poslove pravosuđa, dok se predsjednik Komisije bira iz reda sudija i tužilaca.

Potrebu za vještacima za određenu oblast, iskazuju predsjednici sudova, rukovodioci državnih tužilaštava i starješine organa koji vode postupak. Taj se spisak dostavlja nadležnom Ministarstvu, na osnovu kojeg Komisija za vještake, utvrđuje opravdanost potrebe za vještacima za određenu oblast.

Komisiju za vještake, prema važećem Zakonu, obrazuje Ministar pravde i čini je pet članova, i to jedan član iz reda sudija; jedan član iz reda državnih tužilaca; dva člana iz reda sudskih vještaka i jedan član iz organa državne uprave nadležnog za poslove pravosuđa, tj. Ministarstva.

Predsjednik Komisije imenuje se iz reda sudija ili državnih tužilaca. Član Komisije iz reda sudija imenuje se na predlog Opšte sjednice Vrhovnog suda Crne Gore (u daljem tekstu: Vrhovni sud), član iz reda državnih tužilaca na predlog sjednice Vrhovnog državnog tužilaštva, članovi iz reda sudskih vještaka na predlog Udruženja sudskih vještaka, a član iz Ministarstva na predlog ministra pravde. Komisija se imenuje na vrijeme od četiri godine. Stručne i administrativne poslove za potrebe Komisije vrši Ministarstvo. Komisija donosi Poslovnik o radu.

Stručno znanje i praktična iskustva, pri prvom dobijanju zvanja, ocjenjuje tim od najmanje dva vještaka iz date struke i po jednog sudije i državnog tužioca. I ovaj tim, formira Komisija za vještake. Prilikom produžetka licence za vještake, gdje se kandidat ponovo postavlja za vještaka, dovoljno je da se Komisiji za vještake preda pribavljeno mišljenje o stručnom radu od strane sudova, tužilaštava i drugih nadležnih organa koji vode postupak, kao i mišljenje od Udruženja sudskih vještaka.

Od ukupno 7 zasijedanja Komisije za vještake, Ministarstva pravde, na njih 5, Udruženje sudskih vještaka je imalo prijedbu za prijem više sudskih vještaka, jer nijesu članovi Udruženja sudskih vještaka, ali kako njihova prijedba ne obavezuje, sudski vještaci prolaze i ova neslaganja članova Udruženja sudskih vještaka.

Rješenje o postavljanju sudskih vještaka donosi Komisija, baš kao i o njegovom razrješenju. Predlog za razrješenje vještaka mogu podnijeti predsjednik suda, rukovodilac državnog tužilaštva, starješina drugog organa koji vodi postupak, sudija i državni tužilac u čijem predmetu je postupao vještak.

Komisija može, radi ocjene stručnosti vještaka protiv koga je pokrenut postupak za razrješenje, obrazovati stručnu komisiju od tri člana iz reda postavljenih vještaka u oblasti u kojoj vještak vještači.

Vještak ima pravo da se izjasni o činjenicama i okolnostima na kojima se zasniva predlog za razrješenje, kao i pravo na branioca. (Zakon o sudskim vještacima CG)

Postavljeni vještak, upisuje se u Registar sudskih vještaka* i polaže zakletvu pred Ministrom pravde.

BROJ SUDSKIH VJEŠTAKA PO OBLASTIMA	
147	ARHITEKTURA, GRAĐEVINARSTVO, GEODEZIJA, GEOLOGIJA
30	ELEKTRO, TELEKOMUNIKACIJE, RAČUNARSKI SISTEMI
206	FINANSIJE I KOMERCIJALA
73	MAŠINSTVO I SAOBRAĆAJ
107	MEDICINA - SUDSKA MEDICINA
64	POLJOPRIVREDA, RUDARSTVO I ŠUMARSTVO
51	OSTALE OBLASTI

Registar sudskih vještaka vodi Ministarstvo pravde, <https://www.gov.me/clanak/azurirani-spisak-sudskih-vjestaka-azuriran-na-dan-24-jul-2024-godine>, i on se svakog sledećeg ažuriranja uvećava, što pokazuje značajnu potrebu za ovom profesijom, kao i želju za poslovnim angažovanjem u dijelu sudskog vještačenja.

OBLASTI U KOJIMA JE JEDAN SUDSKI VJEŠTAK (OSTALE OBLASTI)

Oblast autorskog prava
Antikviteta i etnologije
Forenzičke antropologije
Oblast digitalnih dokaza, forenzika video materijala i fotografija, kompjuterska forenzika i forenzika mobilnih telefona
Oblast grafičke tehnologije
Oblast grafike, industrijske grafike, fotografiju, zidno slikarstvo i skulpturu
Oblast biologije
Fiziko-hemijska struka
Fiziko-hemijska-ekološka struka i zaštita životne sredine
Oblast fizičke kulture
Hemijske struke, ekološke struke i zaštite životne sredine
Metalurško-tehnološke-ekološke struke i zaštite životne sredine
Oblast tehnološke, hidrološke i ekološke struke-zaštite životne sredine
Seizmičnost i zemljotresno inženjerstvo
Zaštita od požara, eksplozija i eksplozivnih sredstava
Oblast zaštite od požara i eksplozija
Trasologija
Oblast zaštite na radu, zaštite životne sredine, zaštite lica, imovine i objekata
Zaštita na radu
Zaštita na radu i protipožarne struke (eksplozije i pirotehnika) ...

OBLASTI U KOJIMA SU DVA SUDSKA VJEŠTAKA (OSTALE OBLASTI)

Arhivistička struka

Oblasti forenzičke genetike

Grafološka-grafoskopska struka

Kako ne postoji zakonska obaveza ućlanjivanja vještaka u Udruženje vještaka, jasno će biti da i u tom smislu ne postoje obavezne obuke, koje se organizuju ispred Udruženja, i mora se obratiti pažnja, da je samo jedan manji broj njih dio ovog Udruženja.

Ako je samo jedan manji broj (postotak) dio Udruženja, onda se postavlja pitanje svrhe Udruženja kao i njegove pozicije u sistemu, a i dometa nadzora i kontrole od strane organa uprave, odnosno Ministarstva pravde.

Ovdje se otvara mogućnost da se promjenom postojećeg zakona udruženja sudskih vještaka drugačije prepoznaju. Nijedno od udruženja koja postoje danas ne mogu imati status više u odnosu na bilo koje drugo.

Pokretanje postupaka za razrješenje, možemo slobodno reći da postoji samo formalno, ako smo sigurni, da je za šest godina, po pokretanju postupka rukovodioca jednog od sudova, razriješen samo jedan vještak*, dok sudije i tužioci nikako ne pribjegavaju ispitivanju kvaliteta rada vještaka.

Bez obzira na pravne mehanizme koje Zakon predviđa (Član 31, ZSV, "Vještak će se razriješiti, ako: to sam zatraži; prestane da ispunjava uslove za vršenje vještačenja; je osuđen na kaznu zatvora ili je oglašen krivim za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje vještačenja; mu je izrečena mjera bezbjednosti zabrane obavljanja djelatnosti u oblasti u kojoj je stekao zvanje vještaka; mu je na osnovu sudske odluke oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost; je utvrđeno da je kod vještaka došlo do gubitka radne sposobnosti, u skladu sa zakonom; i neuredno ili nestručno vrši povjereno vještačenje.

Smatra se da vještak neuredno vrši vještačenje ako neopravdano odbija da vještači, ne odaziva se na pozive suda, državnog tužilaštva, odnosno drugog organa koji vodi postupak, ne obavi vještačenje u roku koji je određen, kao i u drugim slučajevima propisanim ovim zakonom.

Smatra se da vještak nestručno vrši vještačenje ako daje nepotpune, nejasne, protivrječne ili netačne nalaze, kao i ako daje mišljenje koje ne odgovara profesionalnim standardima u oblasti vještačenja.”), u 2023. godini, samo je jedan sudija pokrenuo preispitivanje rada jednog vještaka, a **u periodu od 2017-2022.godine, na osnovu istraživanja CEGAS-a, razriješen je samo jedan sudski vještak.**

SARADNJA UDRUŽENJA SUDSKIH VJEŠTAKA I MINISTARSTVA PRAVDE

Prema Zakonu o sudskim vještacima, stručno usavršavanje vještaka, moguće je organizovati kroz Udruženje sudskih vještaka i druga stručna udruženja i institucije. Iako Opšti program stručnog usavršavanja vještaka određuje Komisija za vještake, ne smije se zaboraviti da brojne obuke organizuje i samo Udruženje vještaka, i u ovom smislu je značajno aktivnije, kao i Nezavisno udruženje sudskih vještaka, koje je imalo jednu obuku tokom 2023. godine. U ovom dijelu postoje brojne zakonske nedorečenosti.

Udruženje sudskih vještaka je osnovano u novembru 2000. godine, i broji 172 člana. Članovi udruženja su iz oblasti svih struka i čine članove koji redovno pohađaju obuke za unaprjeđenje, u zavisnosti od oblasti kojima se bave. Pored obaveze usavršavanja, članovi tokom svog profesionalnog angažovanja, za svoj rad odgovaraju i formiranom Etičkom odboru.

Ako se vratimo na zakonski okvir, koji predhodi ovoj cjelini, prilikom ponovnog izbora vještaka (tj. produženja licence), važno je dobiti pozitivno mišljenje od Udruženja vještaka.

Centar za građanske slobode (NVO CEGAS), uporedio je broj sudskih vještaka u Registru Ministarstva pravde, sa brojem aktivnih članova iz Udruženja sudskih vještaka (Vidi stranu broj 11 i 18), i došao do pitanja - koliko je saradnja između Ministarstva pravde i Udruženja vještaka opravdala očekivanje, ili pak mogućnost ka nekom drugom statusu Udruženja.

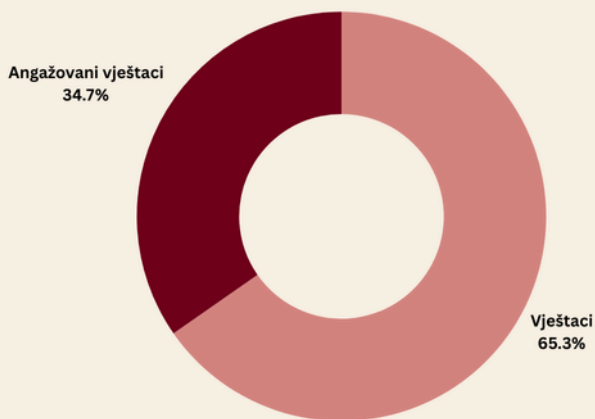
Na osnovu analiziranih odgovora na Zahtjev za slobodan pristup informacijama, u okviru kojeg smo dobili sve Zapisnike sa održanih sjednica Komisije za vještake, Ministarstva pravde, ukupno sedam zapisnika, sa sedam sjednica, u pet Zapisnika, predstavnici Udruženja sudskih vještaka, sugerisali su za pojedine vještake da ne mogu biti birani, jer nijesu članovi Udruženja, pa samim tim ni ne mogu pribaviti pozitivno mišljenje.

Ako se vratimo na važeće zakonsko rješenje, moramo podvući da sudski vještaci nijesu u obavezi da budu članovi Udruženja, što smatramo lošim rješenjem, pogotovo ako uzmemo u obzir da ih ipak Zakon primorava na pribavljanje mišljenja prilikom izbora u zvanje vještaka, ili pak ponovnog izbora, ali kako mišljenje Udruženja nužno i ne obavezuje, ne čudi mali broj učlanjenja.

Bez nužnosti pohađanja obaveznih obuka, koje sprovodi udruženje sudskih vještaka, a onda i odgovornosti pred Komisijom za Etički kodeks, unutar samog Udruženja, teško da možemo imati punu sliku o sudskim vještacima, koji su u Crnoj Gori uvijek ispod radara.

UKUPAN BROJ SUDSKIH VJEŠTAKA U ODNOSU NA BROJ ANGAŽOVANIH VJEŠTAKA U 2023. GODINI

*Uključuje samo broj fizičkih lica;
Broj pravnih lica je 4

CEGAS, uočava i problem angažovanja isključivo određenih vještaka, gdje je stvorena veza povjerenja između tužioca, sudija i biranih sudskih vještaka, gdje bi se pozivi za vještačenja trebali proširiti, a onda i stvoriti sliku ravnopravne mogućnosti učešća, uz to da se na ovaj način obavi i zakonska kontrola onih koji savjesno i profesionalno rade ovu vrstu posla, od onih koji su vještaci isključivo na papiru.

INTERVJU:

Marko Lakić, predsjednik Udruženja sudskih vještaka

Kako vidite polje sudskih vještaka u CG, ako imamo u vidu da je od ukupnog broja članova, njih oko 700, svega 170 učlanjeno u Udruženje sudskih vještaka, kojim predsjedavate?

Stanje u oblasti sudskih vještaka i vještačenju u Crnoj Gori vidim kao veoma neuređeno. Smatram da je najveći razlog tome važeće zakonsko rješenje, koje smatram da je loše u skoro svim djelovima. Kao potencijalne razloge za takav odnos broja članova Udruženja u odnosu na ukupan broj sudskih vještaka vidim sledeće:

- Udruženje sudskih vještaka Crne Gore je nevladina neprofitna organizacija. Rukovodstvo Udruženja za svoj rad nema apsolutno nikakvu nadoknadu, tj. angažman je na volonterskoj osnovi. Iz tog razloga i trenutno, a i prethodna rukovodstva Udruženja, Udruženju se posvete kada završe svoje druge privatne i poslovne obaveze. Zbog takvog pristupa nema previše aktivnosti Udruženja koje bi privukle veći broj sudskih vještaka.
- S obzirom na to da ni rukovodstvo, a ni članstvo, za svoj rad u Udruženju ne dobijaju nikakvu nadoknadu, malo je onih koji će da daju svoj doprinos bez određene nadoknade.
- Prvim Zakonom o sudskim vještacima Udruženje je imalo više ovlašćenja koja su drugim Zakonom (iz 2016.) ukinuta.
- Udruženje sudskih vještaka može da pokrene postupak samo protiv sudskih vještaka koji su članovi Udruženja. Postavlja se pitanje zašto bi neki vještak plaćao godišnju članarinu ukoliko mu to nije obavezno, a može biti pokrenut postupak odgovornosti protiv njega. Na ovakav način, vještaci koji nisu članovi Udruženja izbjegavaju potencijalnu odgovornost za svoj rad.
- Ministarstvo pravde i Komisija za vještake je, u prethodnom periodu, odnosom prema Udruženju dodatno obesmisllilo postojanje Udruženja i doprinijelo smanjenju broju članova Udruženja.

Gdje vidite da su ključni problemi i kakav je Vaš status u Komisiji za vještake?

Ja sam jedan od pet članova Komisije za vještake. U velikom broju slučajeva sam bio preglasan, ali sam poštovao odluku većine iako smatram da je pogrešna i da uveliko doprinosi lošem stanju u polju vještačenja u Crnoj Gori.

U zakonu jasno stoji da onaj ko angažuje vještaka "po pravilu" treba da vodi računa o ravnomjernoj zastupljenosti svih vještaka. Tog pravila se niko ne pridržava. Ne želim da komentarišem potencijalne razloge.

Više puta smo iz Zapisnika o radu Komisije za vještake za 2023. godinu čitali koliko se ne slažete sa određenim imenovanjima, baš iz razloga nepripadanja vještaka Udruženju sudskih vještaka, pa otuda i izostanak mišljenja ovog Udruženja u cjelosti?

Vrijeme je pokazalo da se dešava da vještaci u svom Izvještaju o vještačenju napišu stvari koje su u potpunoj suprotnosti sa realnim stanjem i sa istinom. Za takve stvari ne odgovaraju, a kada se tako nešto otkrije, stvar se zataška.

U kojem dijelu treba mijenjati Zakon o sudskim vještacima?

Zakon se mora mijenjati u svakom dijelu:

- prvo postavljenje
- reizbor
- edukacija
- odgovornost
- obaveznost članstva u Komoru
- nadoknada za rad vještaka

Kakva je vaša saradnja sa Ministarstvom pravde?

Saradnja Udruženja sudskih vještaka sa Ministarstvom pravde je odlična u profesionalnom smislu. U logičkom se i ne slažemo u potpunosti, ali je dogovor da se poštuje odluka većine. U vezi sa ovim, moram naglasiti, da i pored velikog otpora starijih službenika Ministarstva pravde i prethodnih ministara, ministar Božović podržava formiranje Komore sudskih vještaka. Obaveznost članstva u Komori je osnov odgovornosti svih vještaka. U trenutnoj situaciji, vještak koji se pozove na odgovornost napusti Udruženje i u tom trenutku prestaje da bude odgovoran bilo kome.

Kako vidite, u normativnom smislu, uređenost polja sudskih vještaka u Crnoj Gori?

Uslovi za vršenje vještačenja, postupak postavljenja i razrješenja sudskih vještaka, odnosno upis pravnih lica u registar pravnih lica za vršenje vještačenja, prava i dužnosti vještaka, kao i druga pitanja od značaja za njihov rad uređeni su Zakonom o sudskim vještacima iz 2016. godine.

Koliko je rad Ministarstva pravde, u okviru Komisije za vještake aktivan na ovom polju, u odnosu na broj zasjedanja i cjelokupan rad?

Vještaka postavlja i razrješava Komisija za vještake, koju obrazuje ministar pravde, a važnu ulogu u razvoju profesije sudskih vještaka ima Udruženje sudskih vještaka, kao cehovska asocijacija.

Komisija za vještake u skladu sa zakonom određenim nadležnostima, redovno održava sjednice i odlučuje o pitanjima postavljenja i razrješenja sudskih vještaka, a Ministarstvo pravde vodi i redovno ažurira Registar sudskih vještaka i Registar pravnih lica za vršenje vještačenja, koji se javno objavljuje na internet stranici Ministarstva pravde.

Koliko često se dešavaju obuke sudskih vještaka, iz pojedinih oblasti, organizovane upravo iz resornog ministarstva?

Zakonom o sudskim vještacima propisano je da stručno usavršavanje vještaka mogu organizovati Udruženje sudskih vještaka i druga stručna udruženja i institucije.

Navedene obuke sprovode se na osnovu Opšteg programa stručnog usavršavanja vještaka koji utvrđuje Komisija za vještake, a organizatori obuka moraju donijeti posebne programe stručnog usavršavanja. Dakle, obuke ne sprovodi Ministarstvo pravde, već Udruženje sudskih vještaka i druga stručna udruženja i institucije.

Koje bi razloge naveli kod činjenice da prilikom sudskih vještačenja iz pojedinih oblasti, često vidimo ista lica, bez obzira na postojanje drugih vještaka iz baze?

Prema Zakonu o sudskim vještacima, za vještačenje u pojedinom predmetu sud, državno tužilaštvo, odnosno drugi organ koji vodi postupak, po pravilu, određuje vještaka, koji ima prebivalište na području tog suda, državnog tužilaštva, odnosno drugog organa koji vodi postupak, vodeći računa da vještaci iz iste oblasti budu ravnomjerno angažovani. Dakle, srazmjerzna zastupljenost vještaka obezbjeđuje se po pravilu, a ne kao obaveza, budući da je angažovanje vještaka uslovljeno brojem vještaka na određenom području, njihovim stručnim kvalifikacijama, složenosti predmeta i drugim okolnostima.

Sudije i tužioci rado ne pribjegavaju pokretanju postupka razrješenja određenih vještaka, šta mislite da je uzrok?

Prilikom ponovnog postavljenja sudskih vještaka, Komisija za vještake u postupku odlučivanja po zahtjevu vještaka, stručno znanje i praktična iskustva za određenu oblast vještačenja utvrđuje pribavljanjem mišljenja o njihovom stručnom radu od suda, državnog tužilaštva, odnosno drugog organa koji vodi postupak, čije je sjedište u mjestu prebivališta vještaka, kao i mišljenja od Udruženja sudskih vještaka. U svim dosadašnjim postupcima reizbora sudskih vještaka, Komisija je utvrdila da su mišljenja dostavljena od strane nadležnih pravosudnih organa bila pozitivna.

Imajući u vidu da je dosadašnja primjena Zakona o sudskim vještacima ukazala na brojne normativne nedostatke u odnosu na postupak postavljenja sudskih vještaka, utvrđivanje njihove odgovornosti, stručno usavršavanje, kao i druga pitanja od značaja za rad vještaka, Strategijom reforme pravosuđa 2024-2027 (koju je Vlada Crne Gore usvojila u maju 2024. godine), u okviru strateškog cilja Jačanje nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti pravosuđa, kao poseban operativni cilj postavljen je Jačanje sistema disciplinske odgovornosti pravosudnih profesija, između ostalih i sudskih vještaka.

Da li i kada možemo (okvirno), očekivati novi Zakon o sudskim vještacima u Crnoj Gori?

S tim u vezi, Akcionim planom za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa 2024-2025, kao posebna aktivnost predviđena je izrada Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim vještacima, u cilju sistemskog unapređenja zakonskih rješenja u ovoj oblasti. U toku je postupak konsultovanja zainteresovane javnosti u postupku izrade ovog propisa, kao i formiranje Radne grupe koja će raditi na izradi ovog propisa, a u koju će biti uključeni predstavnici pravosudnih organa, advokature, strukovnih udruženja sudskih vještaka, kao i civilnog sektora.

Kako vidite unapređenje polja sudskih vještaka u Crnoj Gori?

Unapređenje polja sudskih vještaka u Crnoj Gori smatram ključnim korakom ka jačanju pravosudnog sistema i efikasnijem sprovođenju pravde. Sudski vještaci igraju presudnu ulogu u tumačenju tehničkih i stručnih pitanja koja izlaze van pravne ekspertize tužilaca i sudija. Da bi se ovo polje dodatno unaprijedilo, potrebno je raditi na nekoliko frontova, a posebno ističem potrebu za jasnijom regulacijom koja bi preciznije definisala ulogu, prava i odgovornosti vještaka. Ovo bi uključivalo reviziju zakonskog okvira kako bi se osigurala nepristrasnost, stručnost i odgovornost svih sudskih vještaka.

U tom pravcu, prepoznajući probleme u ovoj oblasti zajedno sa Ministarstvom pravde i Udruženjem sudskih vještaka Crne Gore započeli smo rad na unapređenju ove oblasti kroz normativni okvir i poboljšanje prakse u radu i izboru vještaka.

Takođe, smatram da se efikasnost vještaka može povećati kroz bolju saradnju između pravosudnih institucija, državnih organa i privatnog sektora. Ova saradnja bi olakšala pristup ključnim informacijama i resursima, što bi doprinijelo preciznijim i bržim vještačenjima.

Kada bi sudske vještake mogli očekivati u Izvještaju o radu Tužilačkog Savjeta i Državnog tužilaštva?

Izvještaji o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva prvenstveno se fokusiraju na rad tužilačkih organa. Međutim, sudski vještaci igraju ključnu ulogu u mnogim krivičnim postupcima i njihov rad može značajno uticati na ishode slučajeva.

S obzirom na to, treba razmotriti mogućnost da se doprinos sudskih vještaka detaljnije prikaže u budućim izvještajima o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva. Ovo bi moglo uključivati statističke podatke o broju slučajeva u kojima su sudski vještaci angažovani, kao i analizu uticaja njihovih nalaza na konačne sudske odluke.

Ipak, konkretno uvođenje podataka o radu sudskih vještaka u ove izvještaje zavisice od dalje reforme i unapređenja pravosudnog sistema, uključujući digitalizaciju i efikasnije praćenje svih učesnika u postupcima.

Na koji način može doći do postizanja što veće profesionalnosti i sigurnosti na ovom polju?

Postizanje što veće profesionalnosti i sigurnosti na polju sudskih vještačenja zahtijeva koordinisane napore na više nivoa kako bi se osigurala visoka stručnost, nepristrasnost i pouzdanost rada sudskih vještaka.

Kao što sam već rekao u odgovoru na prvo pitanje, dostizanje ovih standarda je moguće kroz izmjene zakonodavnog okvira i kroz organizaciono jačanje odgovornosti, načina izbora, isključivanja sa liste i stručnih provjera i kompetencija sudskih vještaka. Jedino kroz reviziju znanja i kvaliteta vještaka i jačanje njihove odgovornosti za (ne)rad moguće je unaprijediti i jačati ovu oblast.

Da bi se osigurala sigurnost i povjerenje u vještake, mora se obezbijediti njihova potpuna nezavisnost od strana u postupku. Striktni etički kodeksi i mehanizmi nadzora mogu pomoći u sprečavanju sukoba interesa i osigurati nepristrasnost u radu vještaka.

Uz sve ove mjere, važno je kontinuirano raditi na jačanju povjerenja javnosti u rad sudskih vještaka, jer je njihov rad od ključnog značaja za pravično i efikasno sprovođenje pravde.

Da li smatrate da u dosadašnjem radu sudskih vještaka ima privilegovanih pojedinaca i kako to da uvijek imamo ista imena u pojedinim oblastima vještačenja, a da pritom nijesu jedini na spisku iz te oblasti?

Pitanje privilegovanih pojedinaca među sudskim vještacima je ozbiljno i kompleksno pitanje koje zaslužuje pažnju. Iako ne možemo generalizovati i tvrditi da su pojedini sudski vještaci podložni privilegijama, postoje određeni faktori koji mogu doprinijeti tome da se određena imena često ponavljaju u postupcima.

Naime, neki vještaci su stekli reputaciju kroz dugogodišnje iskustvo i visok kvalitet svog rada. To može dovesti do njihove česte angažovanosti u predmetima jer pravosudni organi imaju povjerenje u njihove nalaze i mišljenja. Ponekad su u pitanju lične preporuke ili profesionalna umrežavanja, što može uticati na odluke tužilaca ili sudija prilikom angažovanja vještaka. Nadalje, pojedini vještaci su dostupni 24 časa dnevno, što je takođe jedan od preovlađujućih faktora za njihovo angažovanje od strane pravosudnih organa. Ne treba zanemariti ni činjenicu da u određenim oblastima se na listi nalazi veoma mali broj sudskih vještaka.

Smatram da je važno raditi na uvođenju jasnih kriterijuma i procedura za odabir vještaka kako bi se osiguralo da svi imaju jednake šanse za angažovanje. Implementacija sistema praćenja i evaluacije rada sudskih vještaka može pomoći u identifikaciji potencijalnih nepravilnosti i nejednakosti u njihovom angažovanju. Standard kvaliteta kao osnov za upis sudskog vještaka na listu će doprinijeti i ravnomjernom angažovanju u praksi.

Da li Državno tužilaštvo i u kojoj mjeri ima problema utuženja od strane pojedinih vještaka, iz razloga prekoračenja roka isplate za obavljene posao, tj. nalaz i mišljenje?

Problemi sa utuženjima od strane sudskih vještaka u vezi sa kašnjenjem u isplati honorara za obavljene poslove su ozbiljno pitanje koje može uticati na saradnju između Državnog tužilaštva i sudskih vještaka.

Državno tužilaštvo prepoznaje da su sudski vještaci ključni za pravično suđenje i da njihova stručnost i rad moraju biti adekvatno vrednovani i kompenzovani.

Nesporno je da sudski vještaci imaju pravo na pravovremenu isplatu za svoj rad, i svjesni smo da ukoliko dođe do kašnjenja, to može izazvati nezadovoljstvo i potencijalne pravne posledice. U nekim slučajevima, vještaci su se odlučili na utuženje Državnog tužilaštva zbog prekoračenja rokova isplate, što dodatno komplikuje situaciju.

Ponekad, administrativni procesi unutar tužilaštva (uslovljeni raspoloživošću budžetskih sredstava u određenom periodu godine) mogu dovesti do kašnjenja u obradi isplata, međutim Državno tužilaštvo nastoji da unaprijedi interne procedure i komunikaciju sa sudskim vještacima kako bi se osigurala pravovremena isplata.

Državno tužilaštvo je posvećeno unapređenju odnosa sa sudskim vještacima i radu na smanjenju mogućnosti za utuženje. Vjerujemo da ćemo, kroz konstruktivnu saradnju i unapređenje procedura, postići bolje rezultate i zadovoljstvo svih strana.

Gdje vidite da je problem u tome što tužioci i sudije ne problematizuju rad vještaka pred Komisijom za vještake, iako su mnoge studije pokazale da veliki broj prolongiranih postupaka, upravo stvaraju neblagovremen i neadekvatan nalaz i mišljenje vještaka?

Pitanje nedovoljne problematizacije rada sudskih vještaka od strane tužilaca i sudija pred Komisijom za vještake jeste važno i kompleksno pitanje i može biti rezultat više faktora, a posebno ističem činjenicu da nedostatak standardizovanih procedura i jasnih kriterijuma za ocenjivanje rada vještaka može otežati identifikaciju problema.

Takođe, možda postoji i potreba za dodatnim obrazovanjem i podizanjem svijesti među tužiocima i sudijama o važnosti pravovremenog i adekvatnog rada vještaka. Obuka i radionice na ovu temu mogle bi pomoći u promjeni stava i omogućiti efikasnije problematizovanje rada vještaka.

Kako bismo unaprijedili ovu situaciju, potrebno je razvijati kulturu otvorene komunikacije i saradnje između tužilaštva, sudova i Komisije za vještake. Na taj način bismo zajedno radili na unapređenju kvaliteta vještačenja i smanjenju prolongiranih postupaka.

Da bi se u ovom dijelu unaprijedilo stanje stvari, izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu u junu tekuće godine, propisano je kao lakši disciplinski prekršaj državnog tužioca ukoliko ne podnese predlog za razrješenje sudskog vještaka u skladu sa zakonom. Smatramo da će propisivanjem ove odredbe državni tužioci biti u poziciji da savjesnije pristupe ocjeni rada i postupanju sudskog vještaka.

Kako vidite polje sudskih vještaka u CG, ako imamo u vidu da je od ukupnog broja, njih oko 700, svega 50-ak sudskih vještaka učlanjeno u Nezavisno udruženje sudskih vještaka Crne Gore, kojim predsjedavate?

Sudski vještaci u Crnoj Gori kao jedan od pet subjekata sudsko tužilačkih postupaka, imaju vrlo važnu ulogu i veliki značaj za kvalitetno funkcionisanje pravosuđa u svakoj zemlji pa i u Crnoj Gori. Iako su dosada usvojena dva Zakona o sudskim vještacima i nekoliko podzakonkih akata, ova oblast do današnjeg dana nije pravno na adekvatan način uređena. Usuđujem se reći da na fonu proteklih reformi i promjena u pravosuđu, koje su usvojene na putu približavanja Crne Gore EU (Poglavlja 23 i 24 iz Paketa pristupnih dokumenata EU), sudski vještaci kao subjekt pravnog sistema u svojoj normativnoj regulisanosti najviše zaostaju.

Zbog brojnih problema u unutrašnjem funkcionisanju nekada jedinog Udruženja sudskih vještaka, radi potrebe mijenjanja nepovoljnog stanja i pokretanja inicijativa pred nadležnim organima Države Crne Gore, u cilju rješavanja očevidnih neusklađenosti i nelogičnosti postojećeg zakonskog rješenja koje je usvojeno 2016 godine, grupa sudskih vještaka je 2020 godina istupila iz ranijeg Udruženja i formirala zasebno Nezavisno udruženje sudskih vještaka Crne Gore, koje je formirano 11.01.2021 god. Nedavne političke promjene koje su za rezultat imale česte personalne promjene u nadležnom Ministarstvu pravde (5 ministara za četiri godine), su rezultirale da naše inicijative imaju sporiju dinamiku od one koju smo očekivali kada smo se formalno organizovali. Uprkos činjenici da su članovi našeg Udruženja dokazani profesionalci koji su priznati i prepoznati sudski vještaci, naše Udruženje na žalost još ne participira u organima i komisijama Ministarstva pravde.

Prema tumačenju stručne službe Ministarstva pravde, u trenutku pisanja važećeg Zakona o sudskim vještacima, postojalo je jedno Udruženje sudskih vještaka koje je tada Zakon iz 2016 godine prepoznao, te je taj detalj prema njihovom tumačenju prepreka da naši predstavnici budu zastupljeni u komisijama Ministarstva pravde u ime struke. Sa druge strane na bazi poziva bivšeg Ministra pravde (Marka Kovača), predstavnici našeg Udruženja bili su članovi Radnog tima koji je iscrpno radio na izradi Strategije reforme pravosuđa 2023-2027 i Akcionog plana za sprovođenje reforme pravosuđa 2024-2027. Period 2024-2025 g. I ovaj detalj, a sličnih je mnogo, govori da postojeći Zakon treba mijenjati na način da se piše sasvim novi zakon a ne Zakon o izmjenama i dopunama postojećeg zakona, na čemu već naš Radni tim radi.

Koji su ključni problemi i kakav je Vaš status u Komisiji za vještake?

Ključnih problema ima mnogo. Zbog pravne neuređenosti, novih trendova u ovoj oblasti problemi su višeznačni, kompleksni i slojeviti.

Činjenica da je od ukupnog broja samo oko $\frac{1}{4}$ (25%) sudskih vještaka u Crnoj Gori učlanjeno u postojeća udruženja (prema Zakonu o sudskim vještacima članstvo u strukovnim udruženjima je dobrovoljno), dovodi do brojnih ambivalentnosti u radu sudskih vještaka i stvara neravno pravan status samih sudskih vještaka. Značaj uloge sudskih vještaka i posljedice koje ima njihov rad na ukupan pravosudni sistem ne smije omogućavati ovakve dualitete i pravne praznine jer je praksa dokazala da brojne zakonske odredbe nijesu opravdale svoju namjeru niti su dovele do projektovanog cilja. Naprimjer: Po svojoj definiciji Etički kodeks je bazični spisak pravila i principa koji definišu moralne i profesionalne standarde koji osiguravaju objektivnost, nepristrasnost i neupitni integritet koji pored stručnih kompetencija mora imati svaki sudski vještak. Članove udruženja obavezuje poštovanje Etičkog kodeksa ali ne i sudske vještake koji nijesu članovi udruženja.

Potom, stručno usavršavanje kao obaveza svakog sudskog vještaka se odnosi na članove udruženja ali ne i na sudske vještake koji nijesu članovi udruženja, disciplinska odgovornost takođe i td. Dakle, postojeća norma da udruživanje nije obavezno implicira negativne pojave koje su u suprotnosti sa zakonkom intencijom da se ova djelatnost postepeno usavršava.

Što se tiče drugog dijela vašeg pitanja, naš status u Komisiji za vještake ne postoji jer nemamo svoje predstavnike u istoj što je takođe apsurdna činjenica. Ta apsurdnost se dovodila do nevjerovatnih pojava da su članovi Komisije iz reda sudskih vještaka (kolege sudski vještaci iz drugog Udruženja), osporavali produženje rješenja najpoznatijim sudskim vještacima u svojim oblastima, koji su članovi našeg Udruženja želeći time da ih vrate u njihovo Udruženje. O ovome postoje brojni materijalni dokazi, koje smo prilagali uz dopise nadležnom ministarstvu. U tom smislu u postojećem pravnom okviru na djelu je otvorena diskriminacija prema legalnom i legitimnom Udruženju i svim njegovim članovima.

Kako komentarišete činjenicu da su u zapisnicima sa sastanaka Komisije za vještake za 2023. godinu konstatovana brojna neslaganja predstavnika sudskih vještaka sa određenim imenovanjima sudskih vještaka, iz razloga njihovog nepripadanja Udruženju sudskih vještaka?

Na ovo sam djelimično odgovorio u prethodnom odgovoru. To su nesporno porazne činjenice. Okolnost da su predstavnici jednog Udruženja imaju dva svoja predstavnika u Komisiji a drugo udruženje nijednoga unosile su i do danas unose razdor u struku i u suštini svađaju sudske vještake. Njihovo osporavanja reizbora nijesu imale nikakve stručne, profesionalne ili etičke razloge. Razloge što sudski vještaci - članovi Komisije, ne podržavaju reizbor svojih kolega imao je jedan jedini razlog: nepripadanje njihovom Udruženju. To je neshvatljiva pojava.

Ali pojava koja se navodno bazirala na zakonskoj odredbi sa pravno potpuno neutemeljenom pobudom, da se tim činom smanji i uspori odlazak svojih članova u drugo (naše) Udruženje i da otišle članove vrata u svoje okrilje pod prijetnjom takve kazne. Zbog takvih pojava negativne posljedice su trpjeli naši članovi, trpjeli su ih i oni sudski vještaci koji nijesu članovi ni jednog udruženja. Štetu su imali što se prolongirao termin njihovog reizbora sve dok naše Udruženje nije pismeno i usmeno upoznalo Ministra pravde sa ovom pojavom. Na žalost i danas se rade ovakve zloupotrebe jer je u susret novom reizboru (novembar 2024 g.), imamo dokaz da je troje naših članova dobilo pismena upozorenja (od predstavnika drugog Udruženja) da oni zbog činjenice što nijesu članovi njihovog Udruženja navodno neće ispunjavati zakonske uslove za reizbor. U prilogu dopisa poslali su im uplatnice za plaćanje članarina i navdanih obuka, čijim uplatama bi (po njihovom tumačenju Zakona o sudskim vještacima), ispunili uslove za reizbor. Iako se zbog ranijih zloupotreba ova zakonska norma nije primjenjivala oni i danas nastavljaju sa istom praksom. Ovakva postupanja unose strah i nesigurnost kod sudskih vještaka i neki su na žalost čak formalno pristupali i drugom Udruženju da ne bi strahovali za svoj budući status. Ovo su evidentni dokazi primjera neusaglašenosti postojećeg Zakona o sudskim vještacima sa trenutnim stanjem u ovoj oblasti, zbog kojih ga hitno treba mijenjati.

U kojem dijelu treba mijenjati Zakon o sudskim vještacima?

Živimo u vremenu nevjerovatno brzih tehnoloških i društvenih promjena u svim sferama života i rada. Inenzivno se stvaraju nova dostignuća što dovodi do zaključaka da propisane stručne norme brzo zastarijevaju i dolaze u suprotnost sa novim tehnološkim zahtjevima i životnim iskustvima.

Po mišljenju Radne grupe koju je formiralo Nezavisno udruženje sudskih vještaka potrebna je ne izmjena i dopuna postojećeg nego pisanje potpuno novog Zakona o sudskim vještacima.

Zašto?

Zato što su novi procesi i zadaci definisani Strategijom reforme pravosuđa 2024-2027 (koju je Vlada Crne Gore usvojila u maju 2024. godine), u okviru strateškog cilja Jačanje nezavisnosti, nepristrasnosti i odgovornosti pravosuđa, postavljeni operativni ciljevi pravosudnih profesija, između ostalih i sudskih vještaka, koje nije moguće realizovati bez potpuno novog normiranja ove djelatnosti.

Prvo, potrebno je po ugledu na zemlje EU npr. Češku, Slovačku, Sloveniju, Mađarsku i td. formirati Komoru sudskih vještaka, u koju su obavezni da se uključe svi sudski vještaci. Komora sa svojim prenešenim ovlaštenjima, mora biti krovna organizacija svih sudskih vještaka, po ugledu na druge subjekte: notare, izvršitelje, advokate, koja se brine za njihova prava, usavršavanje, edukaciju i zakonitost u radu. Sudski vještaci po definiciju najbolji su stručnjaci među stručnjacima. Stoga oni moraju imati neupitne stručne kompetencije i neupitne etičke principe u radu. Danas to na žalost u značajnoj mjeri nije slučaj. Mnogo dokazanih stručnjaka nijesu sudski vještaci, a sa druge strane mnogo sudskih vještaka nemaju potrebna znanja i praktična iskustava iako su značajno zastupljeni u sudsko-tužilačkim postupcima.

U skladu sa prethodnim, potrebno je pravno urediti ovu oblast na način da se promoviše kvalitet. Ovaj posao mora biti stimulativan i sa finansijskog aspekta da dokazani i kvalitetni stručnjaci postaju sudski vještaci koji će znati da će biti adekvatno nagrađeni za svoj stručan i nepristrasan rad. Na današnji dan sve prethodno nije adekvatno normirano i stoga ne možemo kao struka isporučiti dovoljan nivo kvaliteta. Kao posljedica otuda i mnogo nepovjerenja i kritika na rad sudskih vještaka sa jedne strane ali i mnogo nezadovoljstva kod sudskih vještaka sa druge strane. Zbog ovakvih nelogičnosti i loše legislative neopravdano trpi pravo i pravda. Potom od toga imaju štetu stranke, odnosno građani i naravno dalje sudski vještaci koji pošteno i kvalitetno obavljaju ovaj zahtjevan posao.

Kakva je vaša saradnja sa Ministarstvom pravde?

Saradnja Nezavisnog udruženja sudskih vještaka Crne Gore sa Ministarstvom pravde je slaba i nedovoljna. U proteklom periodu naši odnosi su imali različite faze i različite pristupe. Zajednički imenitelj svih tih etapa sadržan je u činjenici da, prema tumačenju stručne službe Ministarstva, ne postoje zakonski osnovi za našu prisniju saradnju. Nezavisno udruženje sudskih vještaka Crne Gore, prema njihovom tumačenju Zakona o sudskim vještacima (nijesmo postojali u vrijeme pisanja Zakona), nema prava da bude zastupljeno u komisijama Ministarstva pravde, iako su do njegovog formiranja članovi našeg Udruženja bili istaknuti članovi komisija koji su nakon formiranja Nezavisnog udruženja sudskih vještaka Crne Gore jednostrano i na zahtjev drugog Udruženja isključeni iz istih. Ovim se ne uvažava faktičko stanje i zajamčena ustavna sloboda udruživanja, pa ova oblast u kontinuitetu stagnira umjesto da napreduje. Moram naglasiti da je raniji Ministar pravde (G-din M. Kovač), što je po mom mišljenju nastavio sadašnji Ministar pravde (G-din B.Božović), postepeno prepoznavati u Nezavisnom udruženju sudskih vještaka pouzdanog partnera i dosljednog predstavnika struke koja baštini kvalitet i profesionalnost. Stoga su nas pozivali da učestvujemo u radnim timovima za pisanje Strategije reforme pravosuđa 2023-2027, kao i nedavno za pisanje Nacrta Zakona o sudskim vještacima.

Važno je ne zaboravljati da smo svi na istom zadatku. Naš zadatak je da svojim angažmanom doprinosimo promociji prava i pravde. Zadatak Ministarstva pravde je da nadzire, pomaže i usmjerava rad naših udruženja u cilju povećanja kvaliteta rada i povećanja standarda u ovoj oblasti. To su opšti principi kojima treba svi da stremimo. Stoga u budućnosti očekujem veći stepen saradnje i međusobnog razumijevanja na svim nivoima i svim instancama.

ZAKLJUČCI:

-Studija je pokazala da nemamo adekvatne kontrole, kada govorimo o radu sudskih vještaka, te da je postupak za razrješenje sudskih vještaka u toku 6 godina, bio pokrenut samo jednom, jasna je slika o načinu vršenja nadzora.

-Izbor sudskih vještaka zavisi od povjerenja sudija - sudski vještak, tužilac - sudski vještak, te ne postoji mehanizam ravnopravne dodjele posla, što zbog malog interesovanja za pojedine oblasti, što zbog kompetencija i stručnosti, a nešto i na osnovu ranije izgrađenog povjerenja.

-Problematičan je i status Udruženja sudskih vještaka, gdje postoji veoma mali broj njih, svega 173, učlanjenih u ovo Udruženje, a Nezavisno udruženje sudskih vještaka broji samo 50 članova, dok ostatak ostaje van pravila obuka, etičkog kodeksa i usavršavanja, koje ova udruženja organizuju.

-Od broja sudskih vještaka, koji prema ažuriranom spisku sudskih vještaka, raste iz mjeseca u mjesec, dok samo jedan broj njih i zaista bude aktivno u vještačenju.

-Zahvaljujući saradnji sa Udruženjem sudskih vještaka došli smo do informacije da je ovo udruženje u 2023. organizovalo dvije obuke, dok je Nezavisno udruženje sudskih vještaka organizovalo 1 obuku u istoj godini.

-U Crnoj Gori iz pojedinih oblasti nema dovoljnog broja sudskih vještaka, dok ih u određenim oblastima ima i previše. Postavlja se i pitanje preopterećenosti određenih sudskih vještaka, kao i koji su dalji mehanizmi na kojima nadležno ministarstvo i sistem u cjelini treba da poradi, da bi se i ovi problemi rješavali.

-Ne postoje mehanizmi zaštite državnih resursa, kontrole sati rada unutar istih, kada se sudska vještačenja obavljaju unutar državnih prostorija.

P R E P O R U K E :

-Povećati kontrolu nad radom sudskih vještaka, njihovu stručnost i profesionalizam, uz učešće najodgovornijih u ovom dijelu, tj. predsjednika suda, rukovodioca državnog tužilaštva, starješine drugog organa koji vodi postupak, sudije i državnih tužilaca u čijem predmetu je postupao vještak.

-Razviti mehanizme podspješivanja razvoja struka iz pojedinih oblasti, kao i osnaživanja za poslove sudskog vještačenja.

-Naći model ravnomjerne zastupljenosti sudskih vještaka, tamo gdje mogućnost izbora postoji.

-Mijenjati status udruženja sudskih vještaka, gdje se mora razmisliti da li će to ići u pravcu Komore, ili strukovnog Udruženja, čije bi članstvo, obuke i prolaz kod Etičkog odbora bio obavezan i išao kroz osnaživanje integriteta i profesionalizma ovog poziva.

-Posebno treba normativno urediti proceduru i načine prilikom vještačenja od strane pravnih lica.

-Povećati obuke za rad vještaka, sa akcentom na sporne oblasti i profesije.

-Pronaći mehanizme zaštite državnih resursa prilikom izvođenja vještačenja, kao i način kontrole broja sati rada unutar istih, tokom obavljanja vještačenja.

-Sudstvo treba da slijedi dobar primjer koji smo dobili izmjenama i dopunama Zakona o državnom tužilaštvu u junu tekuće godine, prema kojima je propisano kao lakši disciplinski prekršaj državnog tužioca ukoliko ne podnese predlog za razrješenje sudskog vještaka u skladu sa zakonom.

